

Villum Balleby Jensen

Lærer ved Dyreby skole, Henne

Oplysningerne er optegnelser nedfældet af Maren Birgitter Jensen, og Valdemar Dalgård Jensen, børn af Villum Balleby Jensen, og Hansine Pedersen.

Datteren Maren Birgitter Jensen fortæller:

Min fader Villum Balleby Jensen, er født den 30/4-1851 i Vester Kjælder i Lomborg sogn som søn af lærer Jens Frederik Dahlgård, født den 21/8-1817, gift med Maren, datter af Vill. Olesen Balleby, ejer af gården Sønder Balleby i Tørring. Min faders farfar Laurs Dahlgård, var skolelærer og kirkesanger, født den 15/3-1786, gift med Anne Margrethe Frederiksdatter, viede den 8/10-1814 i Lomborg. Min faders oldefar var Jens Pedersen Dahlgård, degn til Lomborg og Romb menigheder – født 1734 – død den 15/12-1823 i Lomborg, gift med Anne Kristensdatter, født 1761, der var datter af Kristen Møller, der ejede gården Vestermølle i Ramme – de blev trolovede den 29/9-1785 og viede den 21/10-1785.

Da min fars far kun var vinterlærer og underviste om vinteren i Lomborg nordre skole, var hjemmet fattigt, selv om de havde lidt landbrug. Da min far var 4 år kom han ned til sine bedsteforældre og sin moster Line og morbror Bertel til Sønder Balleby, som gården hed. På dette tidspunkt kunne far læse, hvad han som voksen ikke selv troede på; men fars ældre søster Grete forsikrede os, at det virkelig var tilfældet. Da far skulle til at gå i skole, var han for det meste hjemme om vinteren for at følges med sin far og sine søskende til skole hver dag. Farfar var en meget klog mand, ærlig og retfærdig og meget afholdt. For naboer og venner skrev han skøder og andre dokumenter, og de rådførte sig gerne med ham om deres sager.

I hjemmet var han mild og venlig, var der fremmede og

børnene sad bagved og læste lektie, men var urolige behøvede deres far kun at vende sig om og rømme sig, så var der straks stille. Om aftenen havde de det hyggeligt, moderen sang for dem, mest salmer, men også enkelte viser, og sommetider fik de et eventyr. De blev opdraget i Herrens tugt og formaning, og forældrene bad for dem og med dem, de fik en bedre opdragelse end andre børn, sagde far. Mens han endnu var helt lille, flyttede familien til en ejendom på udmarken til hans mors fødegård. Men om det var der eller i Vester Kjælder, at en difteritis epidemi bortrev to af de seks børn i hjemmet, huskede far ikke; men han fortalte os, at da han selv lå næsten sanseløs af soten, hørte han sin mor bede brændende, inderligt til Ham, der råder for liv og død om, at hendes lille dreng dog måtte leve. Og Gud hørte hendes bøn; men det varede næsten et år før han var rask. – Farfar var også opfinder, han konstruerede selv en speciel mølle, der kunne lede vandet ud af den store, dybe Bredmose gennem en kanal og flere bakker til Limfjorden.

Da far var 11 år gammel, giftede hans moster Line sig med Bole Andersen, der overtog gården, hvad der var til gavn for far, der nu ikke længere blev så forkælet, men fik lært at bestille noget under den gode, dygtige, ny husbond.

Et årstid før fars konfirmation, byttede hans far sin ejendom bort og fik hedegården Glarbjerg, hvad børnene var meget glade for. Da far skulle konfirmeres, var det meningen han skulle stå 3. eller 4. sidst af en snes konfirmander. Men moderen bragte præsten, der havde mange børn, en stor vesterhavstorsk, og så kom han til at stå som nr. tre fra oven. Far stod på konfirmationsdagen i sin bedstemors snørestøvler, og syntes selv han var meget fin. Den hellige handling greb ham dybt, og han besluttede, han aldrig mere ville synde, men da der var gået en uge, og han blev drillet, løb hidsigheden, der var hans skødesynd, af med ham, så han græd over sig selv og forstod, han ikke kunne leve syndfri. Efter sin konfirmation arbejdede far i mange år ved landbruget, bl.a. var han en tid karl på herregården Volder, i Ramme sogn, hvad der ikke var godt for ham, da han hørte megen banden og mange råheder. Far ville gerne være lærer som sine forfædre, og omsider lyk-

kedes det ham at rejse midlerne dertil, så han, da han var 26 år, kunne rejse til København og der blive optaget på Blågårds seminarium, hvorfra han to år efter fik 1. del af lærereksamen. Derefter var han et år på Gedved seminarium, og han fik så endelig sidste del af sin lærereksamen. – Men nu vil vi lade far selv fortælle.

På Embedsjagt

»Efter endt eksamen 29/7-1881 gjaldt det først og fremmest om at komme i arbejde, få en lærerplads, et embede.

Det var den gang ikke så lige en sag, for landet var oversvømmet med seminarister; alle kunne de ikke få plads. – Jeg, der opholdt mig i Sønder Balleby hos min moster, spejdede i bladene efter en plads, og endelig opdagede jeg, at i Dyreby skulle der ansættes en lærer i et nyt embede. For nu at gøre alt, hvad der med rimelighed kunne fordres af mig for at komme i besiddelse af dette rare embede på 600 kr., drog jeg afsted til Guldager, hvor provsten for distriktet boede, præsenterede mig for ham som ansøger til det fede embede, og han, der var en overordentlig flink og velvillig mand, lovede mig pladsen, når jeg blot kunne komme med på indstillingslisten. Han rådede mig til at lægge vejen om ad Dyreby, og der virke for min sag. Så drog jeg tilbage til Varde og rejste derfra med dagvognen ud mod nordvest. Dyreby skulle ligge et sted i nærheden af Fiilsø. Det var just ikke nogen særlig fornøjelig tur. hede og atter hede med et enkelt faldefærdigt hus hist og her ved siden af vejen. Ved Snorom måtte jeg stå af og vandre til fods resten af vejen, mens dagvognen fortsatte sin tur til Nr. Nebel. Jeg rykkede frem forbi »Bilidt« og nåede Stammose, hvor jeg spurgte om og fik underretning om vejen til Dyreby. Så daskede jeg videre gennem heden og opdagede snart et par skorstene, der ragede op over hedens rand. Det gav mod, hvor der var skorstene, der røg, der kunne også være mennesker. Kort efter lå en lille samling huse foran mig – det var Dyreby. – Jeg havde nået mit mål, foreløbig da.

I den østlige del af Dyreby boede Jakob Hansen, det var hans hus, jeg først trådte ind i og blev overmåde godt modtaget af hans hustru, der selvfølgelig ville have rede på mit ærinde.

Det fik hun besked om og lod til at være godt tilfreds med at se deres mulig vordende lærer. Tre drenge lod også til at være interesseret i min ringe person. Jakob Hansen var ikke hjemme, men Mæt-kjærstin, hans hustru meddelte mig, at han var sognerådsmedlem og som sådan ikke uden indflydelse på valget af lærer. Hun viste mig vej til Hans Pedersen, Fidde, der også var medlem af sognerådet og ligesom Jakob Hansen boede i skoledistriktet. Jeg benede af efter Fidde, spurgte om vej, når jeg traf menneskelige væsener. Hos en gammel mand, hvem jeg også forhørte om, hvor Hans Pedersen boede, fik jeg til svar, at der boede ingen der i nærheden med det navn. Men så kom han i tanker om, at der boede et sognerådsmedlem der i nærheden, som hed Hans Pæjsen. Det var jeg godt tilfreds med, og den gamle viste mig gården, udenfor hvilken der gik en og pløjede. Det var vist Hans Pæjsen, mente den gamle.

Så gik jeg løs på plovmanden og spurgte, om han var Hans Pedersen. Jo, det var han da. Men efter at have udspurgt mig om hvem og hvad jeg var, og hvad ærinde jeg rejste i, blev han lidt betænkelig og erklærede, at han ikke just var selve Hans Pedersen, men han var da i alt fald hans karl, hvorpå han henledte min opmærksomhed på en mand, der gik uden for gården. Det var Hans Pedersen.

Jeg præsenterede mig for Hans Pedersen, blev budt indenfor, blev beværtet og bedrukket og fik lov til at logere der om natten.

Det var en meget venlig og forekommende mand. Hans kone, Bodil var en lille pæn kvinde, lidt stram i sit væsen. Om aftenen, da lyset blev tændt, sad vi rundt om bordet: Ægteparret, karlen og jeg og havde en hyggelig og fornøjelig passiar. Jeg tog mit eksamensbevis frem og foreviste det for Hans Pedersen.

I fysik havde jeg temmelig godt+. Det er nok en stor karakter, sagde Hans Pedersen. Han syntes den fyldte så meget. Hvad jeg svarede husker jeg ikke, og om det var hans luskeri, eller det var uvidenhed om karakterens værdi, der havde lagt ham nævnte bemærkning i munden, ved jeg ikke. Efter det kendskab jeg senere har fået til den brave Hans Pedersen,

kunne det lige så godt være det ene som det andet. – Vi sad som sagt og havde det godt, jeg fik Hans Pedersens merskummer at ryge på, og til sidst fik jeg anvist et godt nattekvarter. Jeg tror, det var ægteparrets eget soveværelse de havde overladt mig, og selv slået sig ned et andet sted i det store hus. Efter en god søvn stod jeg op om morgenen, spiste frokost og fik besked, om hvilken vej jeg skulle drage, for at aflægge en visit hos sognerådsformand Kr. Graversen, Houstrup, den nordligste by i sognet. Inden jeg nåede Houstrup, var jeg inde hos Martin Haahr, der var sognerådsmedlem. Han var noget tilbageholdende og ville ikke, som Hans Pedersen love at virke for min sag, hvad i grunden var det allerfornuftigste, da han jo ikke havde spor kendskab til mig.

Derefter vandrede jeg ad Houstrup til, fandt let Kr. Graversens gård, hvor jeg blev modtaget af en ældre lille kone, Kr. Graversens hustru. (Han var ikke selv tilstede, men hun lod gå bud fter ham, og et øjeblik efter var han der). Jeg fortalte ham, hvem jeg var, og at jeg ønskede at blive ansat som skolemester udi den stad Dyreby.

Han spurgte mig om forskelligt, bl.a. om jeg kunne synge. Jeg måtte jo tilstå, at sang just ikke var et af mine bedste fag. Ja, erklærede han, de havde fornylig fået en ny degn i Henne, som også havde sagt, at han ikke duede til sang, men samme degn, Rølle hed han, var alligevel en habil kirkesanger, han mente, det var blot beskedenhed, når jeg sagde, jeg ikke havde sangens gave, og han ønskede at høre mig kvæde et eller andet. Jeg tog så fat og sang, falsk naturligvis: »Her kommer Jesus dine små«. Det var helt godt, syntes han. Der hang en gammel violin på væggen. Jeg tænkte, da det var gået så godt med sangen, at det var bedst, at jeg også viste min dygtighed som violinvirtuos, jeg kunne spille begyndelsen af »Århus Tappenstreg«. Jeg kilede så på med den, og det lod til, at manden var meget tilfreds med min præstation. Derefter kom konen med kaffe og kage, og da vi havde drukket en kop, blev der spurgt, om jeg ikke ønskede en kaffepunch. Jo tak, svarede jeg, idet jeg mente, det var bedst at vise mig fra min jævne folkelige side. Vi fik punchen, klinkede og drak, fortsatte pas-siaren, hvorunder jeg måtte gøre rede for mine familieforhold.

Da han hørte, at min far havde været vinterlærer, kom vi til endnu bedre forståelse af hinandens gode egenskaber. Han havde nemlig også selv været vinterlærer. Vi var jo så på en måde lidt i familie. Jeg syntes svært godt om denne mand. Uopfordret gav han mig løfte om, at jeg skulle blive nr. 1 på listen, når indstillingen skulle foretages, og han sendte hilsen med hjem til min fader. Let om hjertet drog jeg fra Houstrup, da jeg nu var sikker på at få pladsen i Dyreby. Provsten havde jo lovet mig pladsen, blot jeg kom på listen, og Kr. Graversen havde lovet, at jeg skulle blive indstillet som nr. 1. Nu måtte jeg tænke på tilbageturen. Til Varde måtte den foretages på egne ben, men vejen skulle lægges over Dyreby, så jeg kunne få hilst på Jakob Hansen, der jo var sognerådsmedlem i Dyreby. Der var ingen tid at give bort, hvis jeg skulle nå det sidste tog der gik nordpå fra Varde. Jeg marcherede derfor af fra Houstrup med en vældig fart. I Kløvgård ville jeg forhøre om den letteste vej til Dyreby og traf uden for en gård en mand, der efter at have underkastet mig det sædvanlige forhør, betegnede mig den ønskede vej og til slut indbød mig på »en gång å drek«. Tilbudet modtog jeg, kom indenfor og blev bænket for en stor kande øl + en tallerken kager. Min vært var Kræ Kolle, fader til den godt kendte Peder Kolle, hvem jeg senere satte stor pris på, da jeg lærte ham at kende som en brav og ærlig mand, ret en af den gode slags bønder.

Fra Kløvgård daskede jeg med mål mod Dyreby. Den korteste vej gik gennem »Æ SØNDRING« og Neder Fidde, så efter en lille halv times forløb, stod jeg ved Dyreby skole, mit fremtidige arbejdssted. Der var ingen skole den dag. Jeg kikkede indenfor og tog lokaliteterne i øjesyn. Der var en skolestue med store og små borde, lange bænke, en bilæggerovn, et lille bord, beregnet til læreren, en stol, et par boghylder med en del pjaltede bøger. Det var inventaret. I den ene ende af hytten var der et langt, smalt værelse, i hvis ene ende der var anbragt en alkove. Det var beboelseslejligheden. Gulvet var af mursten. Et køkken, hvorfra der skulle fyres i skolens bilæggerovn, var der også. Herfra gik der en hønsestige op til loftet, der fungerede som brændselsrum.

Da jeg havde set alle disse herligheder, stak jeg i en fart af

til Jakob Hansens i Dyreby, præsenterede mig for ham, og han udtrykte sin glæde over, at der var nogen, der ville søge pladsen, og han lovede uopfordret, at han ville stemme på mig ved indstillingen.

Jeg var altså nu så vidt, at jeg var sikker på pladsen, og skønt den ikke hørte til de flotte, var jeg dog meget glad ved, at jeg i en nær fremtid kunne få ansættelse. Der var så mange af mine ligestillede, der drev om og ledte efter pladser, men ingen kunne få.

Foruden min ringhed var der ni andre, der søgte om pladsen i Dyreby, et bevis på, at der var overproduktion af seminarister.

Efter at have taget afsked med Jakob Hansen og familie, gav jeg mig på turen tilbage til Varde for derefter at komme med toget hjem. Jeg måtte skynde mig for at få tilbagelagt de 2½ mil, der var fra Dyreby til Varde. I portemoniksen var der netop så rigelig med mønt, at jeg dristede mig til at spendere en bajer på mig selv hos en værthusholder i Varde, Albert Sørensen, hed han, en meget kendt mand, og jeg havde tilstrækkelig tid tilbage til at løse billet fra Varde til Vemb, og endda en femøre tilbage. Det var resten af 10 kr., som jeg havde lånt hos min gode ven Kr. Balleby, inden jeg begav mig på rejsen. Klokkeren ca. fem, bumlede toget nordpå fra Varde, mellem 9 og 10 var det i Vemb. Her måtte jeg stå af og vandre de omtrent halvtredie mil til min fars hjem i Lomborg. Det var blevet over midnat, inden jeg nåede dertil. Min far var overmåde glad ved de meddelelser, jeg bragte ham om rejsens forløb og resultater. Han var en far, der var, som en far bør være. Altid glad, når det gik os hans børn godt, altid så omhyggelig for os, altid hjalp han med gode råd og stod os bi, såvidt han var i stand dertil. Han var også meget glad for at modtage hilsen fra Kr. Graversen, en mand han jo aldrig havde set. Men hans største glæde ved denne lejlighed var begrundet i, at han nu vidste, at jeg fik pladsen. Det var hovedsagen. Jeg tror nok, han ligesom også var lidt stolt over, at han havde en søn, der var seminarist. Selv havde han i sine unge år prøvet på at blive optaget på et seminarium, men han havde ikke nået det på grund af, at han manglede sangevne.

Fig. 1. Dyreby skole o. 1900. Skolen blev bygget i 1885 og var oprindelig tækket med strå. Foto i privateje.

Det blev sent eller rettere tidligt, inden vi kom til ro, far og jeg. Vi var glade ved hinanden og glade ved, at jeg så hurtigt kunne få plads og komme i arbejde.

Dagen efter meldte jeg mig i Balleby, hvor man også var godt tilpas med rejsens heldige udfald.«

Far begyndte så sin lærergerning 15. oktober 1881. De første år var han ugift. I 1885 blev der bygget ny skole. I 1886 blev far gift med Hansine Ane Marie Pedersen, født den 1. juli 1862, datter af Peder Pedersen, født 1826, ejer af Gammeltoftgård og gift med Ane Mari Hansen, der var datter fra Næsbjerg Kirkegård, født 1827.

Min mormor døde, da mor var lille; men mor blev alligevel godt oplært i alt, hvad en gårdmandsdatter dengang skulle kunne, – f.eks. slagte et større dyr, og foruden de huslige arbejder i et køkken var mor god til at karte og spinde. Som ung kom hun ud at tjene i Varde hos en landinspektør, og også i et andet godt borgerhjem, hvor der var mange børn, hvad mor

lærte meget af. Desuden fik hun lært at sy i Varde i et halvt år, hvilket kom hende til gode, da vi børn efterhånden kom. Der var ingen, der havde så ejegodt et sind som mor. Hendes bror, morbror Peder fra Gammeltoftgård, skrev om hende i sine erindringer, at hans søster var den bedste kvinde, han havde kendt.

I de første mange år som lærer underviste far selv alle børnene – mellem 40 og 50 i en klasse. Nogle af eleverne måtte da, når de skulle skrive i skrivebog, lægge bøgerne i vindueskarmene og stå op og skrive. Først i 1897 blev der ansat en vinterlærerinde. Far holdt også efterskole for de unge. Jeg husker, aftenskoleholdet forærede mor og far en sofa, et andet år et rundt bord og fire stole. Så holdt mine forældre en fest for dem i skolestuen, hvor far spillede, og de unge dansede. Mor havde haft travlt med at bage store julekager til kaffen. Skoleeleverne gav gerne mine forældre julegaver, og der blev så også festet for dem.

Mens vi var børn holdt vi sommetider pige, da mor ofte var syg og lå i sengen. Det kneb så med økonomien, så far fik gæld foruden læsegælden. Men vi børn følte kun hyggen ved at være hos vore forældre, der var så gode imod os, holdt mørkning og legede med os, og de var næsten altid hjemme. Når far holdt andagt med os, fremsagde de største af os imellem hver et skriftord, og jeg husker endnu, at min store bror Peter Bagger lærte mig at bede med egne ord, da jeg var en lille pige og havde bedt mit aftenvers i sengen.

Far holdt hver dag skole fra kl. 9 til 16 med en times middag. Det er, som føler jeg endnu samværrets glæde, når vi otte samlede om middagsbordet, og fader diverte os med at tisk salt. I skolen sang vi hver dag morgensang, og fader bad trosbekendelsen og fadervor. Derefter var der en times religion efter den Koldske metode, og ikke som både mor og far havde haft det i deres børnedage, da de skulle kunne lærebog og bibelhistorie udenad. I dagens løb fik vi to timers dansk, som far var særlig god til at lære sine elever.

Far var omkring århundredskiftet, i to somre på månedskursus i dansk på lærerhøjskolen i København. Det var i ferien. Det var meget spændende, når han kom hjem fra hoved-

Fig. 2.
Lærer V. B. Jensen i 1901,
da han var 50 år gammel
og var på kursus i København.
Foto: Fr. Søndebro.

staden. En sommer havde han flere stråhatte med hjem til os piger, de var købt i udsalg for 10 ører pr. stk., og der var bånd til at pynte dem med. Dengang gik alle med hovedbeklædning – også børnene.

Efterhånden sled skolen så meget på far, at han tænkte på at søge sin afsked. Det gjorde han i 1907 på grund af sygdom. Han købte så en lille ejendom i Skyhede ved Outrup, for at vi børn kunne få noget at bestille. Før vi flyttede derop, havde bror Bagger en sommer som 14-årig haft plads hos en gårdmand i Overfidde og jeg havde som 11-12 årig to somre været hos de gode folk Jakob Hansen og Mætt-Kjærstin, så vi var ikke helt uden kendskab til landbrug.

Vore forældre tænkte nu på, hvordan de trods fattigdommen skulle få os børn uddannede, så vi kunne klare os selv. Og det lykkedes med Guds hjælp, så godt for dem, at vi alle seks blev lærere og lærerinder. I Vestjylland havde man dengang den vestjyske skoleordning, der bestod i, at de ældste elever gik i skole en halv dag om ugen om sommeren, men til gengæld fik 6 timers undervisning hver dag i vinterhalvåret. Der var brug for vinterlærere og lærerinder.

Provsten for Øster og Vester Horne herreders provsti, bekendtgjorde hvert år i begyndelsen af nittenhundredtallet da-

gen, da prøven for vinterlærere og lærerinder skulle finde sted. De unge, der ville gå lærervejen, meldte sig så og mødte op hos provsten, der i en skole, med hjælp af et par lærere, overhørte dem i de forskellige skolefag, hvorefter de fik bevis for at være skikkede til at kunne undervise i en vinterskole. Denne lille »provsteeksamen« skulle så gerne suppleres ved at søge at få forskellige af statens kurser, f.eks. et tomåneders kursus i håndgerning på Th. Langs seminarium, så man fik eksamen i dette fag. Det kunne efterfølges af et månedskursus i kjolesyning i København, så at man fik lejlighed til at se museerne og andet derovre. Der var andre kurser man kunne tage: Gymnastik, boldspil, svømning, husflid m.fl. Fire af os tog eksamen i orgelspil ved Ribe seminarium, og blev organister ved siden af lærergerningen. Senere læste nogle af os videre.

Når jeg nu tænker tilbage på vore kære forældre, må jeg mindes, hvad Ludvig Schrøder sagde, da de første højskoler oprettedes: »Livet er tomt, når man ikke lever for andet end sit eget jeg«. Mor og far levede for noget større – for deres børn, som de opdrog i Guds frygt og nøjsomhed, hvilket, står der i skriften, er en stor vinding. »Bed og arbejd«, skrev far tit til os. Aldrig kan vi takke Gud nok for vore kære gode forældre.

Sønnen Valdemar Dalgård Jensen, fortæller:

Da far som 26-årig kom på Blågård seminarium, fik han følgeskab af en ung mand, der også ville læse. Det var den senere kendte lærebogsforfatter og julebogsudgiver J. Gr. Pinholt. Han var en halv snes år yngre end far. Hans forældre, der boede i nærheden af fars hjem, var glade for, at de to kunne samfundsborgere. I særdeleshed underviste han eminent i både mundtlig og skriftlig dansk, i hvilke fag han selv som ældre lærer rejste til København, for at udvide sin horisont på kurser der. I foråret 1907 blev far bevilget afsked med pension. Jeg mener hans slutløn var ca. 1400 kr. årligt samt bolig, brændsel og have. Hans pension blev kun 1020 kr. årligt, der i de første år blev udbetalt med 255 kr. pr. kvartal. På den sidste skoledag i Dyreby kom de nostalgiske følelser frem, der var næppe et tørt øje i klassen, da far tog afsked med sine elever.

Fig. 3. Lærer V. B. Jensen, hans kone og vinterlærerinden, Metha Nielsen fra Outrup sammen med skoleeleverne 1906-1907. Fot. i privateje.

følges ad. De mente vel nok, at den ældre kunne være til hjælp og beskyttelse for den unge. Pinholts og fars venskab holdt til langt op på deres gamle dage.

Tiden efter pensioneringen

Da far havde virket i skolens tjeneste i Dyreby fra 1881 til 1907, søgte han sin afsked på grund af dårligt helbred. Det var en mavesygdom samt gangbesvær, der var de værste gener for ham. Fattigdom og en overfyldt klasse, med børn fra de fire ældste årgange er i sig selv naturligvis ingen sygdom; men disse faktorer kan godt virke sygdomsbefordrende. Far var i almindelighed anset for at være en dygtig og samvittighedsfuld lærer. Han ikke alene dygtiggjorde eleverne i de lovbealede fag, men han påvirkede dem også til at blive gode, nyttige

Lærerhjemmet i Dyreby blev ombyttet med et husmandssted i Skyhede ved Outrup. På den tid flytningen skete, var de fire af børnene ukonfirmerede. Tre piger: Maren, Sine og

Elisabeth på henholdsvis 13, 11 og 8 år, samt en dreng på knap 5 år. De to ældste børn, Bagger på 19 år og Maria på 16 år, var fløjet fra reden. De ville gerne begge to gå i fars fodspor som lærere. Men det kneb unægtelig at skaffe penge til uddannelsen. Far kunne nok give dem de nødvendige kundskaber, så de kunne bestå prøven, der gav adgang til at blive vinterlærer. Bagger var vinterlærer i tre vintre, og blev derefter optaget på Gedved seminarium som 21-årig i 1909. Han fik sin lærereksamen i 1912. Maria blev vinterlærerinde i 18-års alderen. Hjemmet i Skyhede blev et helt lille kultursted. Far skaffede af og til store bogpakker hjem fra biblioteket, han læste ofte højt for familien, særlig i de lange vinteraftener. Men det almindelige var måske nok, at hvert af familiemedlemmerne havde sin egen spændende bog at læse i. I ferietiden om sommeren, og når de store børn ellers var hjemme, lød tonerne fra Marias orgel og Baggers violin ud i æteren, så naboerne undertiden stod stille og lyttede. Med hensyn til det materielle hørte der 7-8 tdr. land til ejendommen, der ved købet havde en besætning på to køer, en kvie, et par grise, nogle får og en del høns. Men alt arbejde, der skulle udføres med heste, måtte der lejes til. Det var mest naboerne, der gjorde den slags arbejde for en rimelig betaling. Daglønnen var ikke stor i disse tider, så det lille landbrug blev et godt supplement til pensionen. Men noget at råbe hurra for i økonomisk henseende var der alligevel ikke. Der blev i hvert fald til føden og klæderne, og af disse to menneskelige behov blev førstnævnte prioriteret højest. Far sørgede altid for, at hans familie fik en god, sund og nærende føde. Den frie stilling som landmand med arbejde i den friske luft havde også en navnlig indflydelse både på forældrene og børnene, der havde en stor tumleplads ude i den fri natur.

De kom hurtig i kontakt med nabobørnene og legede forskellige lege med dem. Det var særlig i middagstiden og om aftenen, når arbejdet var endt. I en nærliggende bæk samledes ofte i den varme sommertid en 6-8 børn, der vadede og undertiden badede i det rislende vand. Der blev også indimellem konkurreret om at springe over bækken på et bestemt sted. Det var ikke alle, der nåede over, og de, der plumpede i, blev

gerne drillet af de andre med, at de havde stukket en ordentlig »lårgedde«. Om vinteren var det isen og sneen, der trak. I ca. seks år levede far, og hans efterhånden mindre og mindre hjemmeværende familie i Skyhede. Imidlertid havde den ældste søn, som føromtalt, taget lærereksamen og var blevet vikar i fars gamle embede i Dyreby. Lærer Pedersen, der havde været der i ca. fem år, var bleven lærer ved Lydum skole. Efter vikariatet fik Bagger stillingen som lærer i Dyreby. Det var denne begivenhed, der bevirkede, at far solgte ejendommen i Skyhede, og kom til at bo hos sønnen, der boede som ungkarl i den ret store lejlighed. Det var i foråret 1913 denne flytning skete, og det var ved den tid den yngste af pigerne Elisabeth blev konfirmeret. Så var der kun en ukonfirmeret tilbage, en dreng på knap 11 år. Han kom så pudsigt nok til at gå i skole hos sin storebror i de sidste 3½ år af sin skoletid. De fire døtre tog efterhånden alle organisteksamen, og kom også alle i en kortere eller længere årrække til at spille i landsbykirker. De blev også alle fire vinterlærerinder. Den ældste Maria var det i over 40 år og var omtrent lige så mange år organist. Hun underviste også undertiden i tysk og engelsk. Disse sprog havde hun tilegnet sig i sine unge år hos private sproglærere.

Maren Birgitte var vinterlærerinde en halv snes år, derefter tog hun på forskoleseminariet i Vejle, og efter endt eksamen blev hun forskolelærerinde i ca. 25 år. De sidste år af sin lærergerning underviste hun i et lærerembede for seminarister. Den tredje i rækken Sine blev husassistent forskellige steder, derefter husbestyrerinde et årstid, hun var også vinterlærerinde en eller to vintre.

Men da mor døde i foråret 1920, kom hun hjem til far, og var husbestyrerinde for ham i nogle år. I den tid var hun også organist ved Henne kirke. Da hun var ca. 32 år blev hun syg og døde nogle år senere. Den yngste af døtrene Elisabeth havde mange interesser, særlig musik og gastronomi, og på sine lidt ældre dage blev hun lokalkendt som kunstmaler. Gennem 25 år drev hun et badepensionat ved Henne strand. Om vinteren var hun lærerinde, så de to gøremål passede som fod i hose. Den yngste af flokken Valdemar kom i lære 1 november 1918 i Billum brugsforening. Efter fire års læretid

var han kommis i flere år i tre forskellige brugsforeninger, afbrudt af et højskoleophold. Kort fortalt, han følte lyst til at gå i sine forfædres fodspor, opgav derfor handelsvejen og blev efter nogen tids forberedelse optaget på Ranum statsseminarium i 1930. Han fik lærereksamen tre år senere.

Da far og mor efter 5-6 års ophold forlod Bagger i Dyreby skole, flyttede de til Henne stationsby, hvor de midlertidigt boede i en mindre lejlighed, men efter nogle måneders forløb blev jordemoderboligen ledig. Jordemoderen Ingeborg Elmerdahl var fraflyttet huset, idet hun var bleven gift med mejeribestyreren på Henne mejeri, R. Elmerdahl. Ingeborg Elmerdahl var datter af husmand Jens Sillesen Jensen, Dyreby, hun havde gået i skole hos far og var glad for at leje huset ud til ham. Det var et godt hus, og i det levede far resten af sit liv. Han havde den sorg at miste mor nogle måneder efter indflytningen. Hun døde 5 maj 1920, knap 58 år gammel. Far var få dage før fyldt 69 år, og da han som før omtalt var handicappet, kunne han ikke klare sig selv, men her kom hans døtre ham til hjælp. Det blev som før sagt nr. tre af pigeflokken, Sine, der i de første år tog det som et heldagsjob at passe huset og sin far. Senere, da hun blev syg, trådte Elisabeth til. Da hun begyndte sin pensionatvirksomhed i 1932, kom den ældste datter Maria ind i billedet og passede far de to sidste somre inden hans død. Den næstældste datter, Maren Birgitte, havde helårsplads, men i ferietiden kunne hun godt tage et nap med, og far var lykkelig over, at han ikke behøvede fremmed hjælp.

Med hensyn til hans disciplinære evne udtaler hans yngste datter: Engang roste nogle forældre ham for hans gode disciplin i skolen. Dertil svarede han: »Det er ikke mig, der holder disciplin i skolen, men I forældre«. – En sommer kom en ny dreng fra et andet sted i skolen. En dag blev læreren kaldt ud midt i en time, så snart han var ude af klassen, for den ny dreng op på ryggen af en anden elev og sagde: »Nu skal det gå lystigt til!« Alle de andre børn kikkede forundrede på ham, men blev rolig siddende og passede deres arbejde, hvorefter den nye elev fløv listede ned på sin plads igen.

I årene efter pensioneringen kom der af og til nogle gamle

elever og besøgte min far, hvilket var til stor glæde for ham. Engang imellem fik han også besøg af sin bedste seminariekammerat, J. Gr. Pinholt. Trods sygdom og fattigdom levede far alligevel et rigt liv. Han fulgte godt med i tidens rørelser og i litteraturens verden. Desuden søgte han ofte tilbage til de gamle klassikere: Holberg, Blicher, H. C. Andersen, Bjørnson og Ingemann, som hans børn også blev opflasket med, samt en hel mængde andre forfattere. Han og vennen Pinholt havde hver sit mundheld til os børn: Bed, arbejd og spar! (far) – Pas på din sundhed og dine penge! (Pinholt) – Begge formaninger var gode og velmente.

Far var glad og taknemlig over, at han slap for fremmed hjælp på sine gamle dage. Dette og en sund levevis, i alt fald hvad føden angik, gjorde nok sit til, at han trods sine svagheder opnåede en alder på næsten 82½ år. Han døde den 1. oktober 1933.

*Maren Birgitter Jensen er født den 29. januar 1894. Som 17-årig begyndte hun som vinterlærerinde, i 1923 tog hun på forskoleseminariet i Vejle, hvorfra hun blev dimitteret i 1925. Fra sine unge år havde hun organisteksamen samt flere kurser i håndarbejde og gymnastik. I ca. 25 år virkede hun som forskolelærerinde og organist i Himmerland. De sidste år af sin lærergering underviste hun i et lærerembede for seminarister.
Adresse: Strandvejen 482, 6854 Henne.*